

Ekologie druhu je pro jeho vzácnost velmi málo známá. V Polsku byl nejčastěji nalézán pod kameny, pod kůrou nebo v dutinách listnatých stromů (nejčastěji buku). Po dešti vylézá na mokré kmeny za potravou, což je typické i pro ostatní zástupce rodu. Nad hranici lesa je nalézán pod kameny a po dešti vylézá na skály. Často se vyskytuje v blízkosti horských potoků a alpských jezer.

Donedávna byl tento druh známý jen ze severní Afriky, později i z jižní Afriky a USA, ale dnes je toto rozšíření chápáno jako výsledek antropogenního zavlečení. To je případ i výskytu ve Velké Británii, kde ho QUICK (1960) uvádí z vytápěných skleníků. V posledních 35 letech byl tento druh zjištěn na mnoha místech v Evropě: Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko a pouze z jediné lokality je uváděn z Německa a Rakouska. GROSSU & LUPU (1965) považují naleziště v balkánském prostoru za reliktní zbytek původně většího rozšíření ve Středomoří. Ovšem nálezy v horách jižní Evropy popírají tuto domněnku a proto ho WIKTOR (1973) považuje za autochtonní horský druh s centrem rozšíření v horách jižní Evropy. Jedná se tedy o hygrolfilní, lesní druh, osídlující horské oblasti od Bulharska až po jižní Polsko. Pravděpodobně se vyskytuje i v Jugoslávii.

Zbarvení těla obou nalezených jedinců nebylo podobné žádnému v literatuře popsanému barevné formě tohoto druhu. Toto vybarvení by se dalo částečně připodobnit ke skvrnitě formě druhu *L. marginata* nebo barevné formě druhu *L. valentiana* (Fér.) (*L. reticulata*), která má skvrnitou zadní část těla. Oba nalezené kusy mají na světle zašedlém podkladě tmavé milimetrové tečky, téměř pravidelně uspořádané ve třech řadách na každé straně. Na štítě mají mimo dva tmavé pruhy, které jsou vytvořeny v podobě tří propojených větších skvrnek, tři izolované tečky v přední části, v řadě umístěné mezi tmavými pruhy. Barva tykadél, kýlu i přítomnost střední světlé linie je shodná s typickou formou.

Ekologické charakteristiky obou stanovišť odpovídají tomu, co uvádí WIKTOR (1973) s tím, že obě lokality leží v nadmořské výšce okolo 500 m. Jedinci byli nalezeni pod kamenem a pod kůrou u paty starého buku, vždy v bezprostřední blízkosti prameniště. Obě lokality hostí velmi bohaté a zachovalé společenstvo měkkýšů s řadou druhů citlivých vůči lidským zásahům. V Přírodní rezervaci Hutě byla rovněž zjištěna populace vrkoče bažinného (*Vertigo moulinsiana*). Přítomnost tohoto druhu dokládá vysokou zachovalost a reliktní povahu této lokality. Jedná se o první nález v CHKO Bílé Karpaty. Uvedené skutečnosti dovolují uvažovat spíše o původním výskytu druhu *L. nyctelia*, než o antropogenním zavlečení do prostoru CHKO Bílé Karpaty. Vzhledem k tomu, že PR Hutě leží těsně při hranici se Slovenskou republikou, dá se *L. nyctelia* předpokládat i na území CHKO Biele Karpaty.

LITERATURA

- QUICK H. E., 1960: British slugs (Pulmonata, Testacellidae, Arionidae, Limacidae). - Bull. Brit. Mus., Nat. Hist., Zool., 6 (3): 103-226.
- GROSSU A. & LUPU D., 1965: Neue Beiträge zur Kenntnis der Verbreitung des *Limax nyctelius* in Europa (Gastropoda, Limacidae). - Malak. Abh. Staat. Mus. Tierkunde Dresden, Leipzig, 6 (2): 135-138.
- WIKTOR A., 1973: Die Nacktschnecken Polens. Arionidae, Milacidae, Limacidae (Gastropoda, Stylommatophora). - Monografie fauny Polski 1, 182 pp. Warszawa/Kraków.

Lehmannia nyctelia (Bourguignat, 1861) – nový slimák pro Českou republiku. *Lehmannia nyctelia* (Bourguignat, 1861) – the first record in the Czech Republic.

Michal Horsák

Svážná 13, 634 00 Brno – Nový Lískovec, e-mail: horsak@sci.muni.cz

Keywords: Mollusca, Limacidae, *Lehmannia nyctelia* (Bourg.), first record, Bílé Karpaty Protected Landscape Area (White Carpathians Mts.) Czech Republic

Abstract: The slug *Lehmannia nyctelia* (Bourg.) was found for the first time in the Czech Republic in south-eastern Moravia in the Bílé Karpaty Protected Landscape Area (White Carpathians Mts.). For the time being *L. nyctelia* was collected in two localities in the central part of the Bílé Karpaty Protected Landscape Area near the border between Czech and Slovak Republic. The species occurred in the both cases on the forest edge reached by a meadow tufa spring area.

Na jaře roku 2000 byl na dvou lokalitách na území CHKO Bílé Karpaty nalezen nahý plž z čeledi slimákovití (Limacidae) z rodu *Lehmannia* (podkornatka). Na základě utváření pohlavních orgánů byl určen jako *Lehmannia nyctelia* (Bourguignat, 1861). Tento druh byl prozatím nalezen v navrhované rezervaci Kalábová u obce Březová, UH. 7072, Horsák leg., 9.4. 2000. (N:48°56'22.19", E:17°44'40.44"). Na této lokalitě byl nalezen jeden 4 cm velký jedinec. Navrhovaná rezervace je tvořena pěnovečným prameništěm, které hostí neobyčejně bohatou faunu měkkýšů (celkem bylo zjištěno 46 druhů měkkýšů). Přibližně 100 m nad tímto prameništěm ve svahu vyvěrá silně vápnatý pramen, který výrazně obohacuje vápníkem okraj lesa nad prameništěm. V této části byla pod kamenem nalezena zmiňovaná podkornatka *L. nyctelia*. Druhou lokalitou je přírodní rezervace Hutě u obce Žitková, UH. 7073, Horsák leg., 20.5. 2000. (N:48°59'24.44", E:17°54'22.77"). Rezervace je tvořena členitým lučním pěnovečným prameništěm, které z části začíná v lemu lesa u severovýchodního okraje rezervace a v této partii byl v dutině u paty starého buku nalezen 5 cm velký jedinec.

L. nyctelia je středně velký slimák (délka těla při natažení nepřekračuje 50 mm), jehož typická forma vzhledově připomíná náš nejběžnější druh rodu (*L. marginata* (Müll.)), který je i v Bílých Karpatech dosti hojný. Hřbet je u druhu *L. nyctelia* černohnědý až špinavě hnědý a nezřetelně pruhovaný. Konec těla je rovnoběžně zašpičatělý a v zadní části je slabý kýl, který je opticky prodloužen střední světlou linií. Vedle této linie jsou po stranách slabější, splývající, částečně přerušené podélné pruhy. Štít nese dva tmavohnědé proužky, které se vzadu spojují ve tvaru písmene U. Ve středu štítu je jedna světlejší linie. Chodidlo je světlé a sliz je bezbarvý. Tykadla jsou hnědá. Známá je rovněž melanistická, čokoládově zbarvená forma. Na tmavějším štítě jsou hůře patrné proužky a i kýl může být tmavý. Tato forma je uváděna z Polska z Tater a z pohorí Rila v Bulharsku (WIKTOR 1973).

Část pohlavní soustavy, která nese determinační znaky je zobrazena na přiložené perokresbě. Jedinec z lokality Kalábová nebyl úplně dospělý, což se projevuje i v utváření některých částí rozmnožovací soustavy (dlouhé štíhlé atrium), ale penis je již plně vyvinutý. Druhý jedinec, zjištěný na lokalitě Hutě, byl již dospělý a znaky na genitálu plně odpovídaly popisu druhu *L. nyctelia*. Nejdůležitějším rozlišovacím znakem pro druh *L. nyctelia* je tenký, válcovitý, z části spirálovitě stočený penis, který je v dospělosti delší než štít. Jeho distální konec je kulovitě rozšířený, hákovitě zahnutý a nese flagelum, které mají ostatní druhy rodu. Flagelum může někdy chybět i u druhu *L. marginata*, ale penis je u tohoto druhu vždy tlustý, kratší a není ani v náznaku spirálovitý. Charakteristická je i štíhlá, dlouze vytažená bursa copulatrix a u dospělých jedinců velmi krátké atrium.

POPISKY K PEROKRESBĚ

Lehmannia nyctelia (Bourg.) – exemplář z lokality Kalábová (viz výše). A – Atrium, Bc – Bursa copulatrix, Mrp – Musculus retractor penis, Ov – Oviductus, P – Penis. Jeden dílek = 1 mm. Orig. Horsák.

Lehmannia nyctelia (Bourg.) – specimen from the locality Kalábová (thereinbefore). A – Atrium, Bc – Bursa copulatrix, Mrp – Musculus retractor penis, Ov – Oviductus, P – Penis. One segment = 1 mm. Orig. Horsák.

